

Miejsce
na naklejkę

Wypełnia zespół nadzorujący

--	--	--

KOD
ZDAJĄCEGO

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

MHI-R1_4P-091

PRÓBNY EGZAMIN MATURALNY Z HISTORII

POZIOM ROZSZERZONY

**STYCZEŃ
ROK 2009**

**Czas pracy
180 minut**

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 34 strony (zadania 1 – 24). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Arkusz zawiera trzy części. Część pierwsza arkusza to test, część druga wymaga analizy materiałów źródłowych, a część trzecia napisania krótkiego wypracowania na jeden z podanych tematów.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
6. Czas pracy może być wydłużony o 30 minut.

Za
rozwiązanie
wszystkich
zadań można
otrzymać
łącznie
50 punktów

Życzymy powodzenia!

CZĘŚĆ I
TEST SPRAWDZAJĄCY WIADOMOŚCI I UMIEJĘTNOŚCI
USTALONE W STANDARDACH WYMAGAŃ
EGZAMINACYJNYCH Z HISTORII (20 punktów)

Zadanie 1. (1 pkt)

Nazwij proces, na który składają się następujące elementy:

- przejście od gospodarki zbieracko-łowieckiej do gospodarki rolniczo-hodowlanej, czyli od koczowniczego do osiadłego trybu życia
 - wynalezienie koła garncarskiego i początek produkcji naczyń ceramicznych
 - szybki przyrost ludności, powstanie dużych skupisk osadniczych i wspólnot rodowych.
-

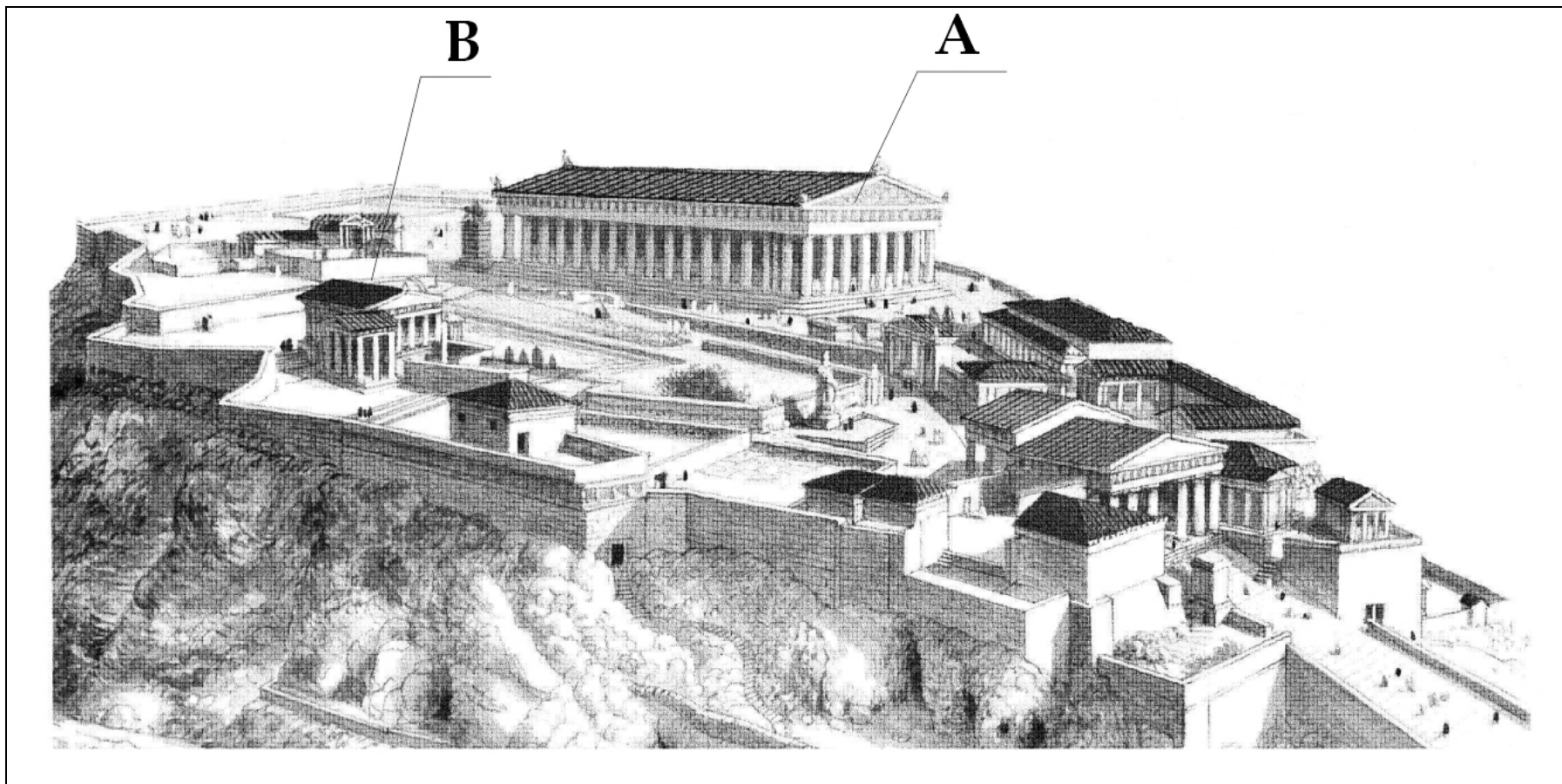
Zadanie 2. (1 pkt)

Uporządkuj chronologicznie poniższe wydarzenia, zaczynając od najwcześniejszego. We wskazanym miejscu wpisz w odpowiedniej kolejności liczby. Najwcześniejsze wydarzenie oznacz 1, zaś kolejne 2, 3, 4, 5.

A. Wojna peloponeska	
B. Założenie Rzymu	
C. Zniszczenie Kartaginy	
D. Upadek Cesarstwa Zachodniorzymskiego	
E. Pierwsze igrzyska olimpijskie	

Zadanie 3. (1 pkt)

Ilustracja na następnej stronie przedstawia wzgórze w Atenach. Na podstawie ilustracji oraz wiedzy własnej podaj nazwy wskazanych świątyń.

A. Świątynia wzniesiona ku czci Ateny Partenos

B. Świątynia poświęcona Atenie, Posejdonowi i królowi Erechteuszowi

Zadanie 4. (1 pkt)

Zapoznaj się ze źródłami, a następnie wykonaj polecenia.

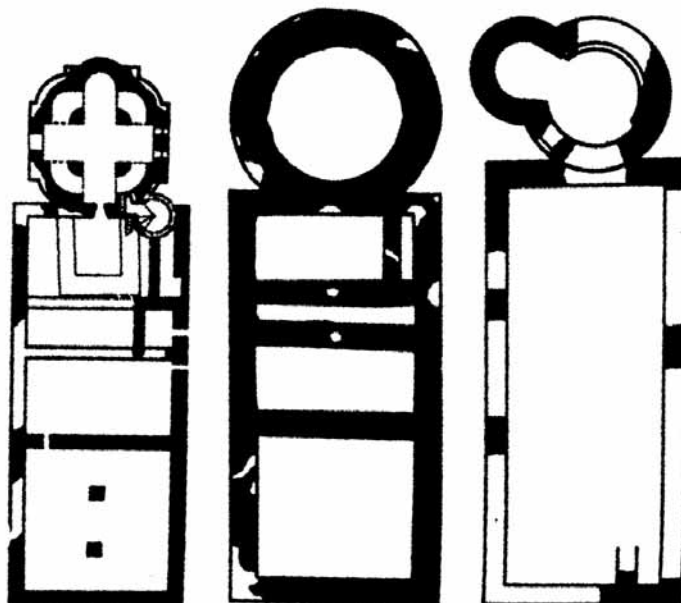
Źródło 1.

„[...] w życiu rycersko-dworskim ważną rolę odgrywały omal rytualne spotkania władcy z gronem tych, których uważał za najznamienitszych, odbywające się przy stole. Dlatego ważnym elementem budynku lub też kompleksu budynków, w którym mieszkali władcy, była duża sala. [...]

W skład budowli [...] wchodziły kaplice [...], [które] przylegały do szczytowych ścian palatium; dzięki temu tworzyły wraz z palatiami budowle dwuczłonowe. [...] u nas wszystkie pozostałości budowli, w których człon mogący być kaplicą przylega do szczytu drugiego, prostokątnego, są interpretowane jako ślady palatium. [...] „

Źródło 2.

**Rotundy i palatia – plany reliktyw
(z końca X – początku XI wieku)**

Palatium to nazwa używana dla określenia wczesnośredniowiecznego zamku, pałacu cesarza, króla lub biskupa.

Wyjaśnij, jak palatium wyrażało ideę władzy monarszej we wczesnym średniowieczu.

.....

.....

.....

.....

.....

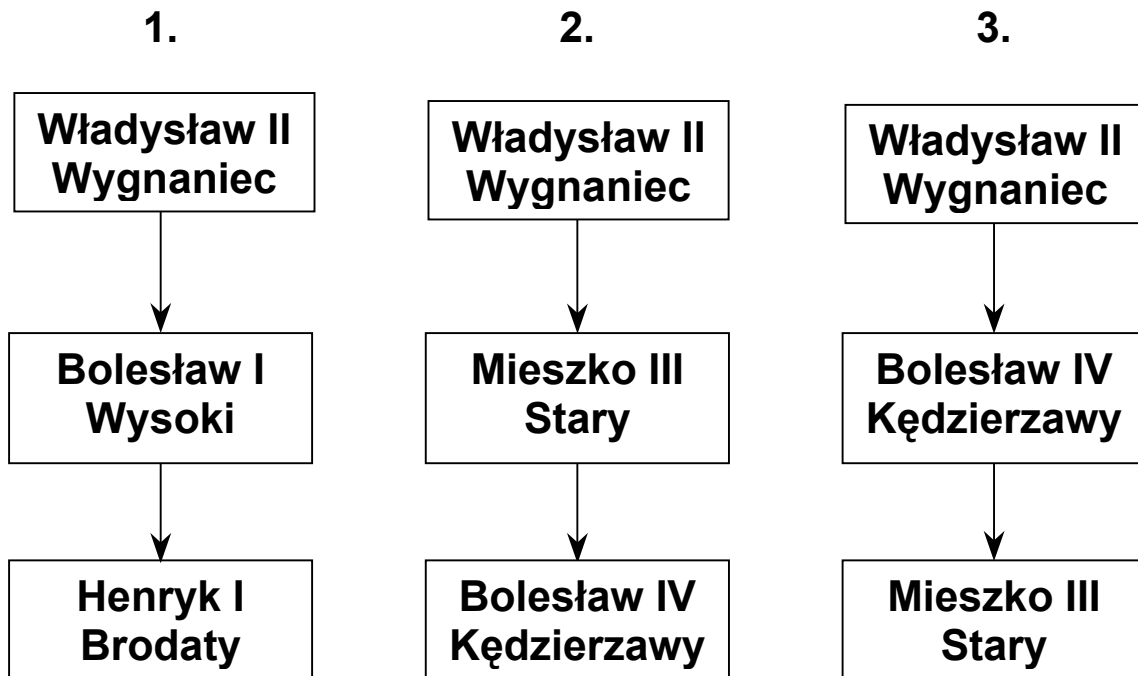
Zadanie 5. (2 pkt)

A. Uzupełnij zdania.

Ustawa sukcesyjna Bolesława III Krzywoustego wprowadzała zasadę (1) Zgodnie z tą zasadą władzę w państwie miał przejmować najstarszy w rodzie, który równocześnie był księciem zwierzchnim, czyli (2) Na zjeździe w Łęczycy w 1180 roku Kazimierz II (3)....., uzyskał przeniesienie władzy na swoich synów, mimo że żyli starsi od nich przedstawiciele dynastii Piastów.

- 1) Podaj nazwę zasady
- 2) Podaj określenie księcia zwierzchniego
- 3) Podaj przydomek władcy

B. Wskaż kolejność obejmowania władzy po śmierci Bolesława III Krzywoustego odpowiadającą ustawie sukcesyjnej. Wpisz odpowiednią liczbę.

Liczba:

Zadanie 6. (1 pkt)

Dokonaj analizy zestawienia statystycznego zamieszczonego na następnym stronie i podkreśl poprawną odpowiedź.

1. W XV wieku Mazowsze miało najmniejsze tempo rocznego przyrostu mieszkańców.
2. W 1650 roku liczba ludności w Wielkopolsce była trzykrotnie wyższa niż na Mazowszu.
3. W latach 1580-1649 największe tempo przyrostu ludności odnotowano w Małopolsce.
4. Między rokiem 1650 a 1660 nastąpił wzrost liczby ludności we wszystkich dzielnicach.

Tabela. Przepuszczalne zaludnienie trzech dzielnic Polski przedrozbiorowej (do 1660 r.)

Lata	Wielkopolska (57, 9 tys. km ²)			Małopolska (55,9 tys. km ²)			Mazowsze (31,8 tys. km ²)		
	ogółem w mln	przyrost w %		ogółem w mln	przyrost w %		ogółem w mln	przyrost w %	
		ogółem	rocznie		ogółem	rocznie		ogółem	rocznie
1340-1579		120	0,33		180	0,43		156	0,39
1580	1,23			1,23			0,64		
1580-1649		20	0,26		30	0,37		20	0,26
1650	1,48			1,59			0,76		
1650-1659		-30	x		-15	x		-30	x
1660	1,03			1,35			0,52		

Uwaga: Znak (x) – znak umowny stosowany w tabeli statystycznej w przypadku, gdy podanie informacji o zjawisku jest niemożliwe lub niecelowe.

Zadanie 7. (2 pkt)

Zapoznaj się ze źródłem zamieszczonym na następnej stronie i wykonaj polecenia.

A. Wyjaśnij, co było konsekwencją realizacji słynnej dewizy: *Bella gerant alii, tu felix Austria, nube* [Niech inni toczą wojny, ty, szczęśliwa Austrio, żeń się], którą w polityce dynastycznej kierowali się Habsburgowie.

.....

.....

.....

.....

B. Podaj przykład realizacji tej dewizy, odwołując się do tablicy genealogicznej.

.....

.....

.....

.....

Tablica genealogiczna Habsburgów (fragment obejmujący tylko wybrane osoby)

- małżeństwo

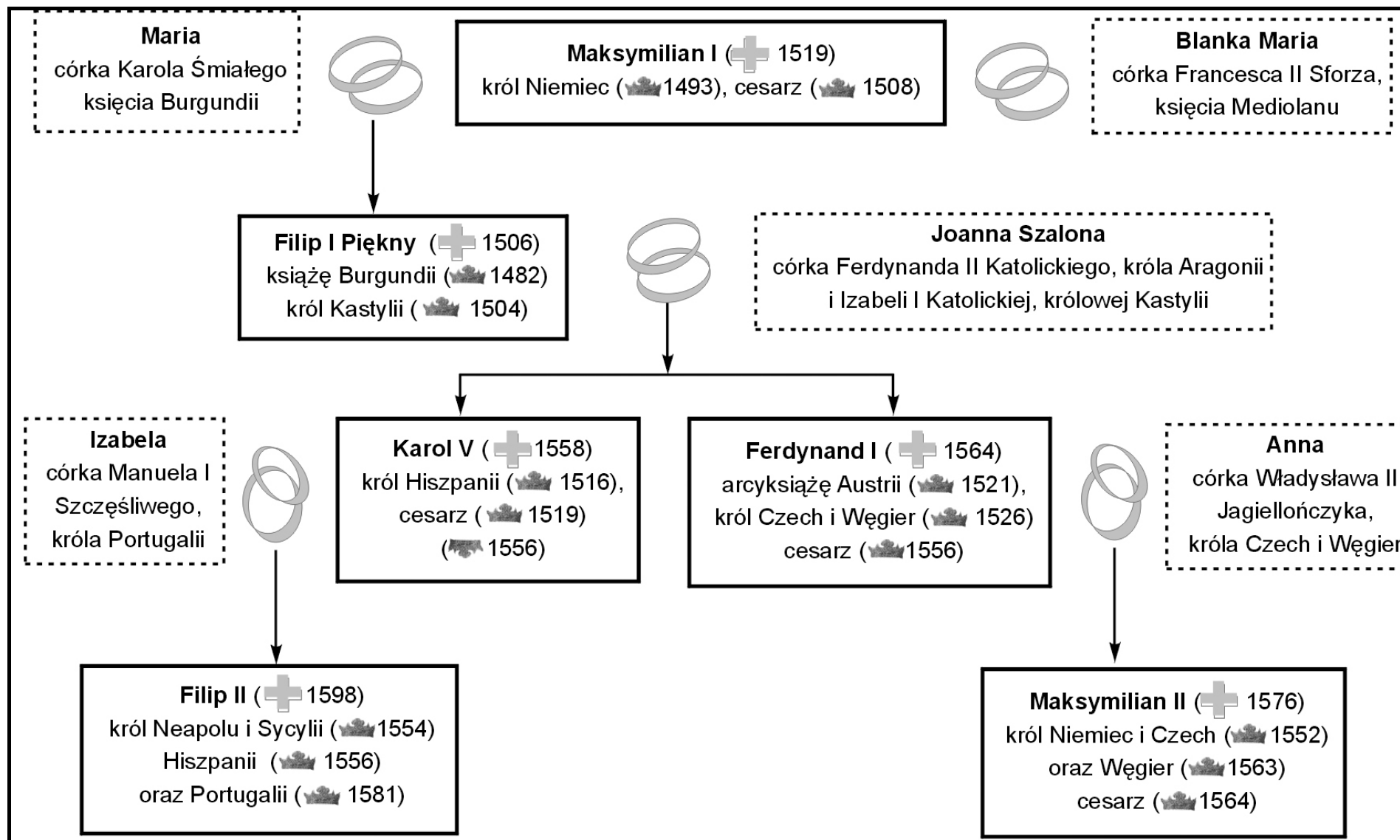
- data objęcia tronu książęcego
lub koronacji królewskiej bądź cesarskiej

- data abdykacji

- data śmierci

Zadanie 8. (1 pkt)

Na podstawie fragmentu tekstu wyjaśnij, jakie rozwiązanie ustrojowe zaproponował Jan II Kazimierz.

„Konsyderując ja tedy, iż to już od dwóchset lat z linji macierzystej, a od siedmiudziesiąt z ojczystej, dom mój wolnemi waszmościów głosami na tym tronie jest posadzony i sam od waszmościów obrany panuję, życzyłem sobie ten pomnik wdzięczności w umysłach waszych zostawić, na wdzięczne wspomnienie zasłużywszy, w sercach wmościów trwać, przywiódłszy wmościów przez zachęcenie i zezwolenie moje do wolnej elekcji, która tylko za żywota mojego przedsięwzięta, istotnie wolną być może [...].

Nie trzeba wmościom wywodzić, jakie są korzyści elekcji, a jakie niebezpieczeństwa bezkrólewia. [...] wszystkie te nieszczęścia zagrażają z coraz większą pewnością i obawiać się należy, iż bez takiej elekcji stanie się Rzplita łupem okolicznych narodów.”

.....

Zadanie 9. (1 pkt)

Zapoznaj się z poniższym zestawieniem wydarzeń. Spośród nich wybierz dwa wydarzenia, które związane są z ekspansją Francji w Europie w okresie napoleońskim. W rubryce „Odpowiedź” wpisz przy każdym właściwym wydarzeniu znak X.

Wydarzenia	Odpowiedź
A. Klęska wojsk szwedzkich Karola XII pod Połtawą	
B. Klęska wojsk rosyjskich pod Zieleńcami	
C. Klęska wojsk pruskich pod Jeną	
D. Klęska wojsk austriackich pod Wagram	
E. Klęska wojsk angielskich pod Saratogą	
F. Klęska wojsk czeskich pod Białą Górą	

Zadanie 10. (1 pkt)

Rozstrzygnij, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. W tabeli obok podanych zdań dopisz prawda lub fałsz.

A. Działacze ruchu robotniczego uznający program paryski za odstępstwo od zasad socjalizmu utworzyli Socjaldemokrację Królestwa Polskiego.	
B. Początki ruchu narodowego na ziemiach polskich związane są z działalnością Ignacego Daszyńskiego.	
C. W 1913 roku w Polskim Stronnictwie Ludowym dokonał się rozłam na PSL-Piast pod przywództwem Wincentego Witosa i PSL-Lewicę na czele z Janem Stapińskim.	

Zadanie 11. (2 pkt)

Przeczytaj poniższy tekst, a następnie wykonaj polecenia.

Poitiers 4 XII 1836 r.

„Dla odzyskania niepodległego bytu Polska ma w łonie własnym olbrzymie siły, których dotąd żaden głos sumienny i szczerzy nie wywołał jeszcze. Nietknięta to prawie, równie zewnętrznym, jak i wewnętrznym nieprzyjaciółom straszna potęga. Nią Polska powstanie.

Lud polski z praw wszelkich wyzuty, ciemnotą, nędzą i niewolą przyciśniony, wydartą mu przed wiekami ziemię dotąd w krwawym pocie na cudzą korzyść uprawia [...]. [...] pierwszym do boju hasłem powinno być usamowolnienie ludu, **oddanie wydartej mu ziemi na własność bezwarunkową**, wrócenie praw, powołanie do używania

korzyści niepodległego bytu wszystkich, bez różnicy wyznań i rodu.”

A. Podaj nazwę ugrupowania Wielkiej Emigracji, które przyjęło powyższy program.

.....

B. Podaj termin używany do określenia postulatu, który zawarty jest w wytłuszczonym fragmencie tekstu.

.....

Zadanie 12. (1 pkt)

Poniżej zamieszczono rysunek satyryczny opublikowany w austriackim czasopiśmie w latach 60. XIX wieku. Określ cel, jakiemu służyła ta karykatura.

Zadanie 13. (2 pkt)

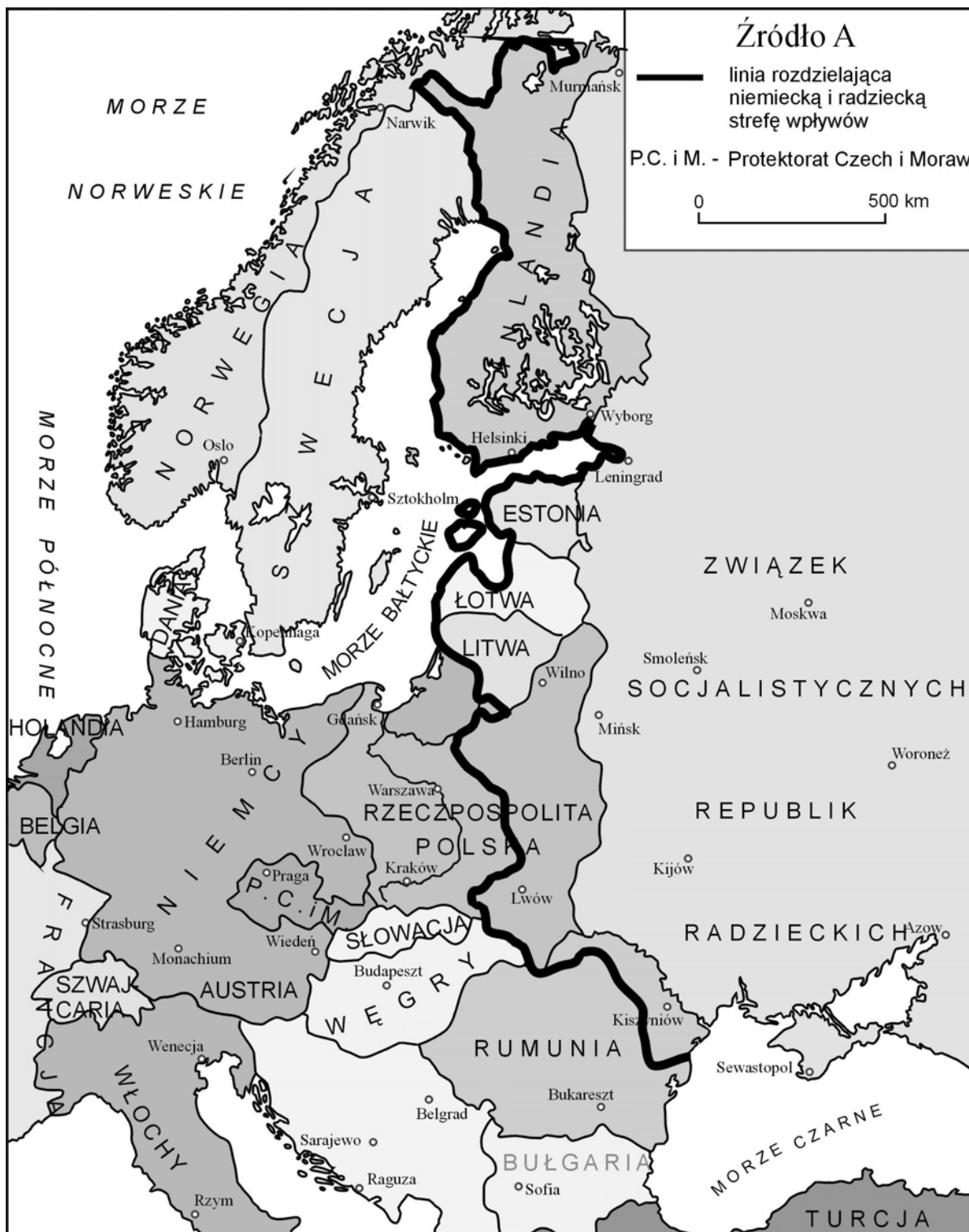
Rozstrzygnij, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. W tabeli obok podanych zdań dopisz prawda lub fałsz.

A.	Na mocy traktatu ryskiego z dnia 18 III 1921 r. wschodnie granice Rzeczypospolitej zostały ustalone na linii Bugu z włączeniem do Polski okręgu wileńskiego.	
B.	Wielkopolska została włączona do Drugiej Rzeczypospolitej w wyniku powstania zbrojnego na tym obszarze i postanowienia traktatu wersalskiego.	
C.	Plebiscyt z 20 III 1921 r. i powstanie zbrojne 2 maja-5 lipca 1921 r. obejmowały obszar Śląska Cieszyńskiego.	
D.	W wyniku akcji zbrojnej z 8-9 października 1920 r. i decyzji lokalnego parlamentu z marca 1922 r. okręg wileński został włączony do Polski.	

Zadanie 14. (2 pkt)

Dokonaj analizy dwóch map zamieszczonych na następnych stronach, a następnie wykonaj polecenia A i B.

Mapa 1.

A. Uzupełnij zdanie.

Mapy przedstawiają podział stref wpływów z roku:

Mapa 2.

B. Napisz, która z tych map ukazuje stan wcześniejszy. Uzasadnij swój wybór, podając jeden argument wynikający z mapy. Odpowiedzi zapisz na następnej stronie.

Stan wcześniejszy ukazuje mapa:

Uzasadnienie:

.....

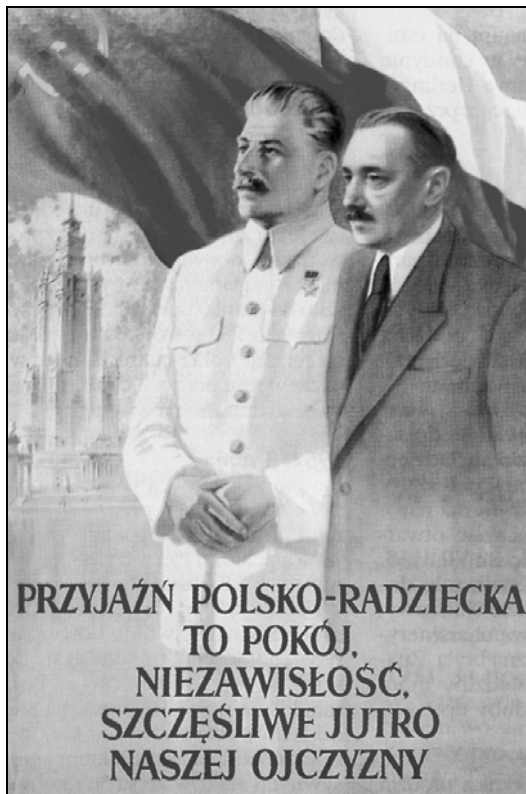
.....

.....

.....

Zadanie 15. (1 pkt)

Dokonaj analizy zamieszczonych poniżej ilustracji. Podaj dwie cechy świadczące o tym, że zaprezentowane plakaty są przykładami sztuki socrealistycznej.

•

.....

•

.....

Polacy i Węgrzy wobec wspólnych problemów od XIV do XX wieku

CZĘŚĆ II ZADANIA ZWIĄZANE Z ANALIZĄ ŹRÓDEŁ WIEDZY HISTORYCZNEJ (10 punktów)

Zapoznaj się z materiałami źródłowymi (źródła A – G). Następnie odpowiedz na pytania zamieszczone w Arkuszu odpowiedzi (zadania 16 – 23).

Źródło A

Fragment wypowiedzi współczesnego historyka S. Grzybowskiego zamieszczonej w pracy „Król i kanclerz”

Węgier na polskim tronie nie zapomniał nigdy o swej ojczyźnie. Wyzwolenie jej i zjednoczenie było niewątpliwie zgodne z interesem Rzeczypospolitej. Od zarania dziejów był to niemal zawsze kraj nam przyjazny. Sama geografia skazała na sojusz dwa narody oddzielone naturalną granicą, a otoczone wspólnymi wrogami. Upadek Węgier zachwiał równowagę w tej części Europy, pozbawił nas wypróbowanego sprzymierzeńca i nosił w sobie zarodek upadku Polski.

Źródło B

List chana Mehmed Gireja do Jana Kazimierza z marca 1657 roku (fragmenty)

Mehmed IV Girej (Gerej) – chan krymski w latach 1641-1644 i 1654-1666

Wiadomo Wam, jakośmy przyjaźń naszą przy dostatecznej umowie zupełnie oraz wespół z Wami przysięgą potwierdziliśmy. Teraz za pewnym wzięciem wiadomości, że Rakieczy¹, książkę węgierskie pomyśla na Wasze ziemie

wojować, zaciągnąwszy ultajstwa za pieniądze w Wołoszech² [...] i Kozaków część jedną niewielką. Tenże Węgrzyn pisał do cesarza tureckiego o tym, aby mu pozwolił na ziemię Waszą wojować i państwo odejmować.

Cesarz turecki onemuż odpisał: Ty gdy się jedną nogą ruszysz na granicę polską, będę cię sam znosił wojskami memi. Tenże pomieniony Węgrzyn na te słowa cesarskie nic nie dbając, wychodzi z wojskiem swoim na Was. My też i z naszej ziemi posłaliśmy do Wakiara [wielkiego wezyra] tureckiego, że tak chce czynić księżę siedmiogrodzki, chce wojować na króla polskiego. Wezyra Budina, Urumelii, Silistrei baszę zarazem Unkier Jimisi [cesarz turecki] naznaczył, aby oni z wojskami swymi przeciwko onemu wychadzali, gdyż oni tam niedaleko mieszkają.

My też osobą naszą jużesmy wsiedli na konie przeciwko tym naszym nieprzyjaciołom. Wy też wychadzajcie z wojskami swymi jako najprędzej przeciwko nam. My z naszej ziemi zapewnie i nieomylnie idziemy. W Bogu nadzieja, iż nieprzyjaciele nasi znacznie będą ukarani.

¹ Rakieczy – Jerzy II Rakoczy, księżę Siedmiogrodu od 1648 roku

² w Wołoszech – Księstwo Wołoskie, kraina historyczna pomiędzy Karpatami a Dunajem

Źródło C

Traktat jaworowski, 11 czerwca 1675 r.

[Traktat jaworowski zawarty między Francją a Rzeczypospolitą]

Najjaśniejszy Król Polski, podawszy do wiadomości Jego Królewskiej Arcychrześcijańskiej Mości¹ przez [...] jej ambasadora nadzwyczajnego przy nim, słuszne powody i pobudki, dla których widzi się zmuszonym uwolnić z rąk elektora brandenburskiego Prusy Książęce, dawne lenno

Polski, którego niezależność lennik ten sobie przywłaszczył [...]; gdy zaś JK. Arcychrześcijańska Mość również ma powody do skargi na postępowanie wymienionego tu elektora brandenburskiego, [...] a zarazem została powiadomiona o potrzebie pomocy, jakiej oczekuje Król [...]; nie chcąc zaś ominąć niczego, co by dawało świadectwo swej przyjaźni względem tegoż Króla [...], przesłał natychmiast wymienionemu swemu ambasadorowi pełnomocnictwo do zorganizowania i przyrzeczenia w jego imieniu temuż Królowi – odnośnie przedsięwzięcia przyłączenia Prus Książęcych – natychmiastowej pomocy i gwarancji niżej wymienionej, skoro tenże będzie w możności to przedsięwzięcie przeprowadzić.

JK. Arcychrześcijańska Mość dobrze rozważyła, że tenże Król i Pan nie mógłby się oddać zamiarowi połączenia Prus Książęcych ze swoją koroną tak długo, jak będzie zajęty wojną z Turcją, upoważniła swego ambasadora do obiecania Królowi Panu jednorazowej sumy dwustu tysięcy talarów, aby mu dopomóc w sprostaniu ciężarom, jakie mógłby być zmuszony ponieść w stosunku do Porty lub do innych celem ułatwienia z nią pokoju [...].

¹Jego Królewska Arcychrześcijańska Mość – król Francji Ludwik XIV

Źródło D

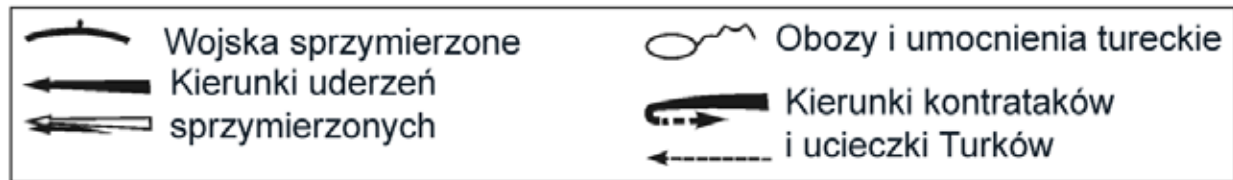
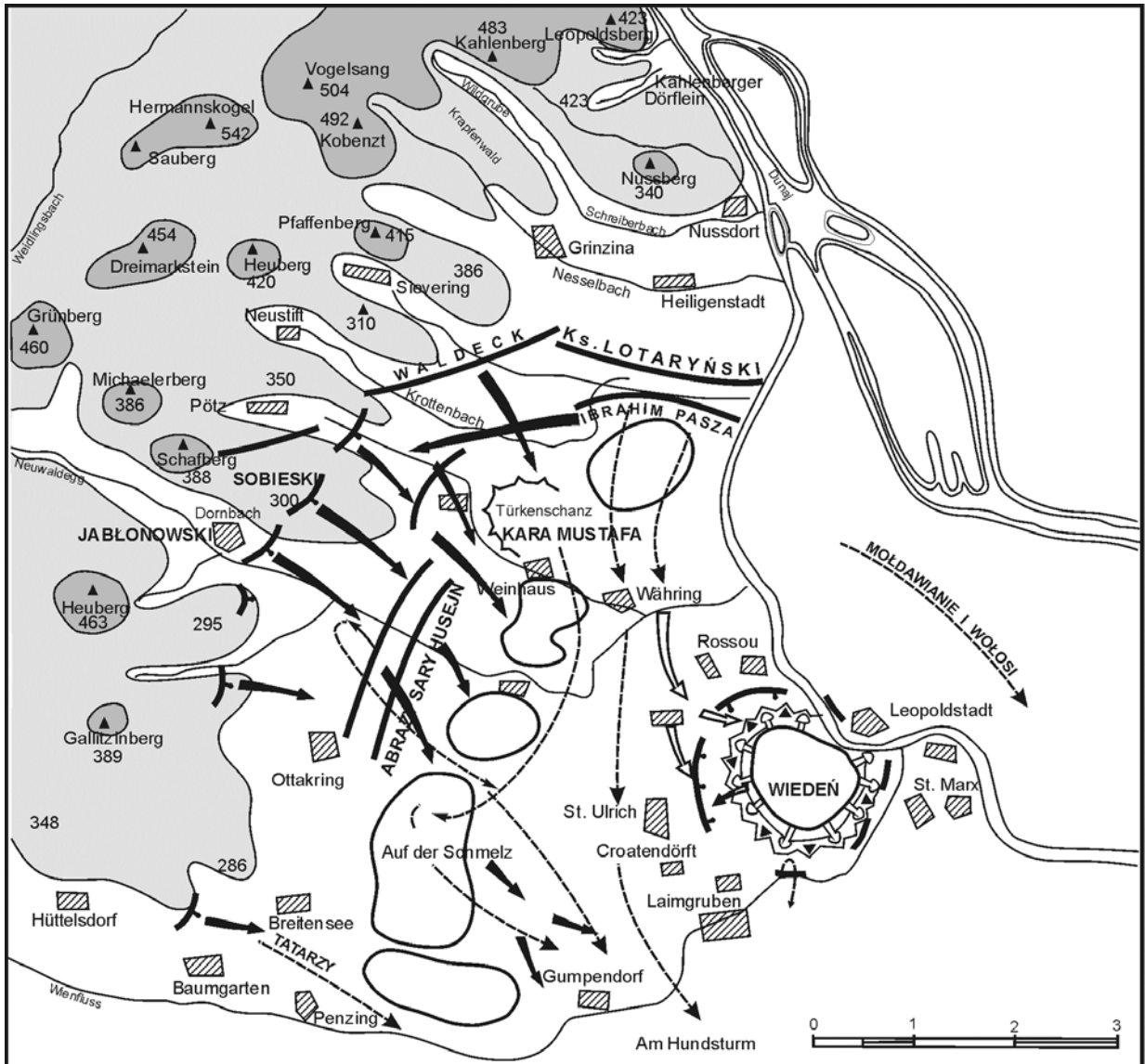
List króla Jana III Sobieskiego do królowej Marysieńki napisany w namiotach wezyrskich 13 września 1683 r. nocą

Wojska wszystkie, które dobrze bardzo swoją czyniły powinność, przyznały P. Bogu a nam tę wygraną potrzebę. Kiedy już nieprzyjaciel począł uchodzić i dał się przełamać – bo mnie się przyszło z wezyrem łamać, który wszystkie a wszystkie wojska na moje skrzydło prawe sprowadził, tak że już nasz środek albo korpus, jako i lewe skrzydło nie miały nic do czynienia i dlatego wszystkie swoje niemieckie posiłki do mnie obróciły – przybiegały tedy do mnie książęta, jako

to elektor bawarski, Waldeck, ściskając mię za szyję a całując w gębę, generałowie zaś w ręce i w nogi; cóż dopiero żołnierze! Oficerowie i regimenty wszystkie [...] wołały: „Ach, unzer brave Kenik!” [nasz dzielny Król!]. [...] Cóż dopiero, i to dziś rano, księżę lotaryński, saski (bo mi się z nimi wczora widzieć nie przyszło, bo byli na samym końcu lewego skrzydła, którym do p[ana] marszałka nadwornego przydałem był kilka usarskich chorągwi), cóż komendant Starembek tuteczny! [...] Sam lud wszystek pospolity całował mi ręce, nogi, suknie [...]. Zjadłszy tylko obiad u komendanta, wyjechałem z miasta tu do obozu. [...] Książęta się zjechali i cesarz daje znać o sobie, że jest za milę [...].

Źródło E

Plan. Bitwa pod Wiedniem, 12 IX 1683 r.

Źródło F

Wspomnienia generała Józefa Wysockiego na temat początków Legionu Polskiego na Węgrzech (fragmenty)

Józef Wysocki (1809-1873) – generał, uczestnik polskich powstań narodowych i powstania węgierskiego w latach 1848-1849

Po dwóch posłuchaniach, zdawało się, że wszystko pójdzie jak najlepiej. Rząd [węgierski] przystawał na formację Legionu od 15 do 20 tysięcy; chodziło już tylko o mało znaczące poprawki. Wtem zjawił się niespodziewanie w Presburgu [Bratysławie] generał Bem. Od chwili jego przybycia wszystko się zmieniło. Zaczęto słówkami nas zbywać, zwlekać, [...]. Tak tedy generał Bem swoim wpływem zerwał wszelkie nasze stosunki z rządem i nie dopuścił do zawarcia jakiegokolwiek umowy [...]. Nic nie pomogły prośby samejże młodzieży; – głuchym był na wszystko.

Źródło G

Odezwa gen. Józefa Wysockiego do Narodu Węgierskiego. Orszowa, 20 VIII 1849 r.

[...] Walczyliśmy z Wami, wiecie o tem dobrze, nie jako najemnicy, nie dla osobistych widoków, ale w nadziei, że Wasze powodzenie i wzięty przez nas w niem udział stanie się podstawą do walki dalszej, która jest nieustającym celem życia naszego: do walki o niepodległość Polski, bez której niepodległość Węgier ani się utrzyma, ani do skutku nie da się doprowadzić. Walcząc za Waszą sprawę mieliśmy i ten cel jeszcze, żeby stać się jakoby pośrednikami do pogodzenia Was ze szczepami słowiańskim i romańskim¹, które nieszczęsna polityka wrogami Waszymi zrobiła, a które przez mądrość i sprawiedliwość staną się jeszcze kiedyś, nie tracimy tej nadziei, wiernymi i przywiązanymi współmieszkańcami jednego kraju i państwa.

To wspomnienie o naszym przybyciu do Waszej zagrożonej ziemi zachowajcie w szlachetnych sercach Waszych. Zachowajcie, jak i my, i wierność dla ojczyzny i wiarę w jej przyszłość i oswobodzenie, a niezmierne ofiary, które wspólnie łożyliśmy, nie będą stracone. I czas przyjdzie, kiedy znowu – daj Boże tylko wspólnie – wznowimy tę świętą walkę. A wtenczas w sprawiedliwości Waszej wspomnijcie, żeśmy Wam dotrwali do końca.

¹ Określenie narodu rumuńskiego stosowane przez jedno ze stronnictw politycznych

ARKUSZ ODPOWIEDZI

na podstawie źródła A

Zadanie 16. (1 pkt)

Napisz, który z władców elekcyjnych dążył do zrealizowania celów politycznych przedstawionych w tekście.

.....

na podstawie źródła B

Zadanie 17. (1 pkt)

Napisz, jakimi siłami książę siedmiogrodzki Jerzy Rakoczy zamierzał zaatakować Rzeczypospolitą.

-
-
-

Zadanie 18. (1 pkt)

Wyjaśnij, jaka była intencja listu chana do króla.

.....

.....

.....

.....

na podstawie źródła C

Zadanie 19. (2 pkt)

Przedstaw motywy, które miały skłonić każdego z sygnatariuszy do zawarcia traktatu.

Polska

.....
.....
.....

Francja

.....
.....
.....

Zadanie 20. (1 pkt)

Podaj, jaki warunek wstępny miała spełnić Rzeczypospolita przed podjęciem działań zbrojnych.

.....
.....
.....

na podstawie źródeł D i E

Zadanie 21. (2 pkt)

Wymień dwa fakty dotyczące przebiegu bitwy pod Wiedniem uwzględnione w obu źródłach.

-
.....
-
.....

na podstawie źródła F

Zadanie 22. (1 pkt)

Wyjaśnij, jak Józef Wysocki ocenił postawę generała Józefa Bema wobec tworzonych na Węgrzech Legionu Polskiego. Podaj argument uzasadniający taką ocenę.

Ocena:

.....

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

na podstawie źródła G

Zadanie 23. (1 pkt)

Wymień trzy cele, jakie według generała Józefa Wysockiego przyświecały Polakom walczącym na Węgrzech w latach 1848-1849.

•

.....

•

.....

•

.....

BRUDNOPIS